

Date: 9th December-2025

INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISHDA XALQARO SANOAT HAMKORLIGINING ISTIQBOLLARI

Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi

TDIU, Menejment fakulteti 4-kurs

Korporativ boshqaruv yo'nalishi

e.muratbaeva@tsue.uz

Ilmiy rahbar: **Ibragimov G'anijon G'ayratovich**

Qo'shma ta'lim dasturlarini muvofiqlashtirish markazi boshlig'i

Innovatsion Menejment kafedrasi dotsenti Phd

g.ibragimov@tsue.uz

Annotatsiya: Globallashuv davrida xalqaro sanoat kooperatsiyasi investitsiya salohiyatini oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim omiliga aylandi. Mamlakatlar o'rtasidagi sanoat hamkorligini mustahkamlash to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini rag'batlantiradi, texnologiyalar transferini rag'batlantiradi va milliy sanoatning raqobatbardoshligini oshiradi. Hukumatlar, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi samarali hamkorlik qulay investitsiya muhitini yaratishga va innovatsiyalarni rag'batlantirishga yordam beradi. Ishda ta'kidlanishicha, sanoat integratsiyasini kengaytirish nafaqat yangi investorlarni jalb qiladi, balki mintaqaviy iqtisodiy barqarorlik va uzoq muddatli rivojlanishga ham hissa qo'shadi. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun jahon sanoat tarmoqlarida faol ishtirok etish ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, eksport salohiyatini oshirish va umumiy investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish yo'lidagi asosiy qadamdir.

Kalit so'zlar: xalqaro sanoat kooperatsiyasi, investitsiya salohiyati, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar, sanoat integratsiyasi

Zamonaviy jahon iqtisodiyotida investitsion salohiyat mamlakat raqobatbardoshligi va uzoq muddatli rivojlanishining eng muhim ko'rsatkichlaridan biriga aylandi. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish imkoniyati ko'p jihatdan mamlakatning xalqaro sanoat kooperatsiyasi tizimiga qanchalik muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga bog'liq. Bugungi kunda transchegaraviy sanoat hamkorligi faqatgina savdo aloqalari bilan cheklanib qolmay, texnologik almashinuv, innovatsiyalar va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarni birgalikda yaratishni o'z ichiga oladi.

Xalqaro sanoat kooperatsiyasini kuchaytirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, sanoat tuzilmalarini diversifikatsiya qilish va ilg'or texnologiyalar transferini ta'minlash orqali investitsiyaviy jozibadorlikni oshirishning strategik mexanizmi bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, davlatlar va korxonalar o'rtasidagi hamkorlik barqaror rivojlanish, mintaqaviy integratsiya va innovatsion o'sish uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Jahon investitsiya oqimlari uchun raqobatning kuchayib borayotganini hisobga olgan holda, xalqaro sanoat kooperatsiyasi, ayniqsa, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda investitsiya salohiyatini oshirishga qanday hissa qo'shishini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Date: 9th December-2025

Ushbu tadqiqot iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va global raqobatbardoshlikni ta'minlashda bunday hamkorlikning asosiy tendensiyalari, muammolari va istiqbollarini tahlil qilishga qaratilgan.

Baxtiyor Mustafoyevning Turkiy davlatlar tashkiloti (TDT) ning 10-yig'ilishida keltirgan ma'lumotlari sanoat kooperatsiyasi butun turkiy mintaqada investitsiya salohiyatini mustahkamlashning hal qiluvchi omiliga aylanib borayotganini yaqqol ko'rsatib turibdi. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning (TXI) 2017-yildagi qariyb 30 milliard AQSH dollaridan 2023-yilda 50 milliard AQSH dollarigacha jadal o'sishi investorlarning qo'shma sanoat loyihalari va mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaga bo'lgan ishonchi ortib borayotganidan dalolat beradi. Bunday o'sish muvofiqlashtirilgan sanoat rivojlanishi yangi kapital oqimlarini jalb qilish va a'zo davlatlarning iqtisodiy barqarorligini oshirish uchun katalizator bo'lib xizmat qilishini aks ettiradi⁸. Bundan tashqari, BMTning davlatlararo sanoat kooperatsiyasi ishlab chiqarishni tayyorlash muddatini 14-20 oyga qisqartiradi va xarajatlarni 50-70 foizga kamaytiradi, degan bahosi ham muhim ahamiyatga ega. Bu samaradorlik nafaqat sanoat unumdorligini oshiradi, balki investitsiya loyihalarini yanada jozibador va amalga oshirish mumkin bo'lgan qiladi. Investorlar odatda ishlab chiqarish sikllari qisqaroq va xarajatlar kamroq bo'lgan hududlarni afzal ko'rishadi - bularning ikkalasi ham sanoat kooperatsiyasi va umumiy texnologik infratuzilmaning bevosita natijasidir.

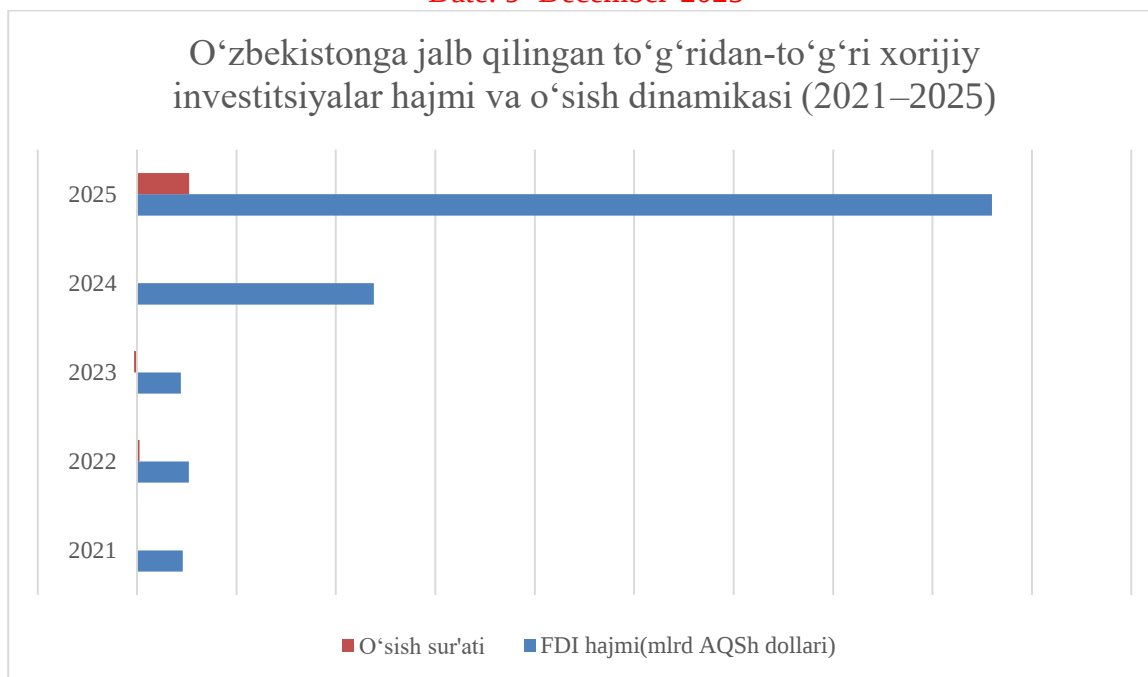
Sanoat kooperatsiyasiga ustuvor ahamiyat qaratilgan "Turkiy dunyoning 2040-yilgacha rivojlanish strategiyasi"ning qabul qilinishi tashkilotga a'zo davlatlar oddiy deklaratsiyadan institutsional harakatga o'tayotganini ko'rsatadi. Turkiy investitsiya jamg'armasini tashkil etish va TSO taraqqiyot bankini yaratish taklifi uzoq muddatli investitsiya faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun doimiy moliyaviy mexanizmlarni yaratishga o'tishni ko'rsatadi. Ushbu institutlar kredit oqimlarini osonlashtirishi, qo'shma korxonalarini qo'llab-quvvatlashi va mintaqaning sanoat ekotizimini mustahkamlashi kutilmoqda. Xalqaro sanoat kooperatsiyasining amaliy ta'sirini yana bir bor hayotiy misollar misolida ko'rish mumkin. UzAuto Motors'ning Qozog'iston, Qirg'iziston va Ozarbayjon bilan Chevrolet avtomobillarini ishlab chiqarish bo'yicha hamkorligi, O'zbekistonning LC Waikiki va DeFacto kabi yetakchi turk brendlari uchun kiyim-kechak ishlab chiqaruvchi to'qimachilik kompaniyalari kabi qo'shma korxonalar hamkorlik qanday qilib texnologiyalar transferi, ish o'rinlari yaratish va eksportni diversifikatsiya qilishga olib kelishini namoyish etadi. Bunday loyihalar nafaqat yangi investitsiyalarni jalb qiladi, balki mintaqaviy qo'shilgan qiymat zanjirlarini kengaytiradi va umumiy raqobatbardoshlikni oshiradi.

1-diagramma.

⁸ Bakhtiyor Mustafayev, *UzDaily*, "Industrial cooperation is a key factor in the economic cooperation of the Turkic States Organization," 26 September 2024

Date: 9th December-2025

O'zbekistonning to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) bo'yicha statistikasi so'nggi yillarda investitsiya muhitining o'zgaruvchanligini va xalqaro hamkorlikning ahamiyatini ochiq ko'rsatmoqda. 2021–2022 yillarda 2.3 milliarddan 2.6 milliard AQSh dollarigacha bo'lgan o'sish, ya'ni 13%, mamlakatning sarmoyadorlar uchun jozibadorligini oshirishga qaratilgan islohotlar va tashqi hamkorlikning ijobiy natijasi sifatida baholanishi mumkin. Shu bilan birga, 2023 yilda 2.2 milliardga tushib, 15.4% kamayish global iqtisodiy noaniqliklar, xususan, pandemiya oqibatlari va ichki iqtisodiy muammolar bilan izohlanadi⁹. Bu, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda investitsiya oqimlari sezgirligini namoyon etadi.

2024 yilda 11.9 milliard AQSh dollari miqdorida qayd etilgan 440.9% o'sish esa yirik sanoat, infratuzilma va texnologik loyihalar orqali amalga oshirilgan samarali sarmoya jalb qilish strategiyasining natijasidir. Bu ko'rsatkich xalqaro sanoat hamkorligi orqali texnologiya transferi, ish o'rinlarini yaratish, mahsulot sifatini oshirish va eksportni diversifikatsiya qilish imkoniyatlarining kengayganini aks ettiradi. 2025 yil uchun rejalashtirilgan 43 milliard AQSh dollari miqdoridagi investitsiya esa 2024 yilga nisbatan 261.3% o'sishni bildirib, mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish va raqobatbardoshlik strategiyasiga sodiqligini ko'rsatadi¹⁰. Investitsion salohiyatni oshirishda xalqaro sanoat hamkorligi istiqbollari qator muhim yo'nalishlarni qamrab olgan bo'lib, ularning har biri xorijiy tajribada o'z aksini topgan. Xorijiy firmalar bilan hamkorlik mahalliy sanoatni modernizatsiya qiluvchi ilg'or texnologiyalarni joriy etadi, masalan, Germaniya avtomobilsozlik kompaniyalari aniq ishlab chiqarish usullarini Sharqiy Yevropa mamlakatlariga muvaffaqiyatli o'tkazib, samaradorlik va mahsulot sifatini oshirmoqda. Xalqaro investitsiyalar, shuningdek, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi

⁹ <https://www.tashkenttimes.uz/economy/12741-2023-direct-investment-into-uzbekistan-down-by-16>

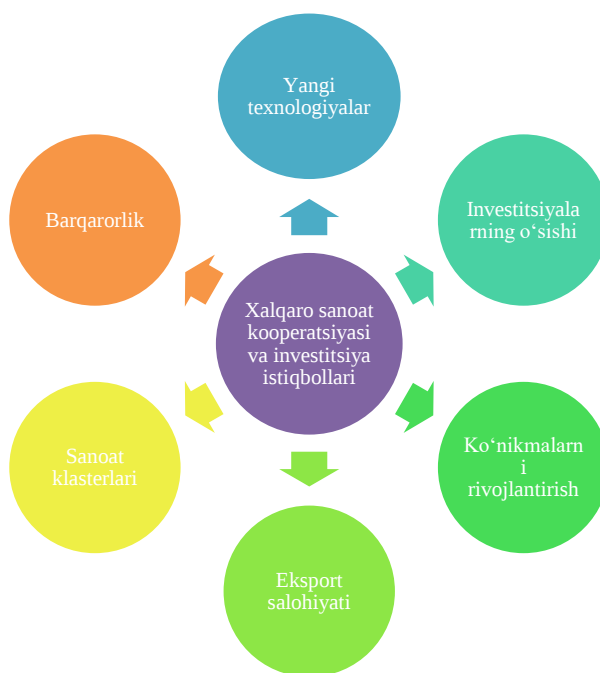
¹⁰ <https://www.globenewswire.com/news-release/2025/05/07/3076245/28124/en/Uzbekistan-s-Ambitious-Construction-Goal-43-Billion-FDI-Target-for-2025-with-300-New-Projects>

Date: 9th December-2025

va ish o'rinlarini yaratadi, buni Janubiy Koreyaning elektronika sohasida ko'rish mumkin, bu yerda xorijiy hamkorlik mahalliy ishlab chiqarishni sezilarli darajada oshirdi. Qo'shma korxonalar mahsulot standartlarini yaxshilash orqali eksport salohiyatini oshiradi, xuddi Hindiston farmatsevtika kompaniyalari Yevropa bozorlariga chiqish uchun global firmalar bilan hamkorlik qilgani kabi. Xalqaro hamkorlardan bilimlarni uzatish malakali ishchi kuchini rivojlantiradi, masalan, Vetnamdagi IT-mutaxassislari AQSH va Yaponiya o'quv dasturlaridan foyda ko'rdilar, bu esa ularning jahon bozoridagi raqobatbardoshligini oshirdi. Sanoat klasterlarini yaratish mahalliy sanoatni xalqaro standartlarga moslashtiradi, buni Meksikadagi AQSH kompaniyalari tomonidan qo'llab-quvvatlangan avtomobilsozlik va elektronika klasterlari tasdiqlaydi. Nihoyat, barqaror va ekologik toza amaliyotlarni joriy etish yashil texnologiyalar va chiqindilarni qayta ishlash sanoat siyosatining ajralmas qismi bo'lgan Skandinaviya mamlakatlari modeliga amal qilgan holda uzoq muddatli o'sishni ta'minlaydi. Ushbu istiqbollari birgalikda investitsiya salohiyatini oshirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish uchun keng qamrovli asos yaratadi.

2-sxema.

Xalqaro sanoat kooperatsiyasi va investitsiya istiqbollari

Xalqaro sanoat kooperatsiyasi va investitsiya istiqbollari mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Avvalo, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligi va mahsulot sifati oshiriladi, bu esa raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, investitsiyalar hajmining oshishi iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi va yangi imkoniyatlar yaratadi.

Ko'nikmalarni rivojlantirish orqali malakali ishchi kuchi shakllanadi, bu esa texnologik jarayonlarni samarali boshqarishga yordam beradi. Eksport salohiyatining oshishi mamlakatni xalqaro bozorlarda yanada muvaffaqiyatli ishtirok etishiga imkon yaratadi va iqtisodiyotni diversifikatsiya qiladi. Sanoat klasterlari esa korxonalar

Date: 9th December-2025

oʻrtasidagi hamkorlikni kuchaytirib, resurslardan samarali foydalanishni taʼminlaydi hamda innovatsiyalarni ragʻbatlantiradi.

Eng asosiysi, barcha bu jarayonlar iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi, bu esa uzoq muddatli va barqaror rivojlanish uchun zarurdir. Shu tarzda, xalqaro sanoat kooperatsiyasi va investitsiya istiqbollari mamlakatning iqtisodiy salohiyatini oshirishda kompleks va oʻzaro bogʻliq omillar sifatida namoyon boʻladi.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro sanoat hamkorligi Oʻzbekistonning investitsiya salohiyatini oshirishda va milliy sanoatni modernizatsiya qilishda strategik vosita sifatida xizmat qiladi. Qoʻshma korxonalar, klasterlar va texnologik transferlar nafaqat investitsiya oqimlarini koʻpaytiradi, balki milliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasi, eksport salohiyati va mintaqaviy integratsiyani mustahkamlashga ham yordam beradi. Shu sababli, davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligi orqali xalqaro sanoat integratsiyasini kengaytirish Oʻzbekistonning uzoq muddatli barqaror rivojlanishi va jahon iqtisodiy maydonida raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladigan muhim strategik yoʻnalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi. (2024). Oʻzbekiston Respublikasiga jalb qilingan toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar statistikasi. — Toshkent: ITSV.
2. Jahon Banki. (2023). Oʻzbekiston iqtisodiyotining rivojlanish istiqbollari. — Vashington, DC.
3. Xalqaro Valyuta Jamgʻarmasi (IMF). (2023). Oʻzbekiston: iqtisodiy tahlil va prognozlar. — Vashington, DC.
4. Investitsiyalar boʻyicha Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (EBRD). (2024). Markaziy Osiyoda investitsiyalar va sanoat kooperatsiyasi. — London.
5. Oʻzbekiston Respublikasi Davlat statistika qoʻmitasi. (2023). Iqtisodiy koʻrsatkichlar va investitsiyalar tahlili. — Toshkent.

